

ARVUSTUS | Nõudlik maraton Tšehhovi radadel. Kolm näitlejannat toovad vaatajale pisara silma (4)

Katariina Undi „3ÕDE“ on lavastusena pisut õhuke, kuid pakub jõulise näitlejatöö kaudu emotsionaalse laengu.

Greeta Võsu
teatrikritik

Lavastaja taandub ja jätab kolmele näitlejale (Ester Kuntu, Anumai Raska ja Maria Paiste) vastutuse terviku eest.

FOTO: HEKKO LABI

Kuula artiklit 5 min

Lisa

 TELLIJALE AVATUD

Maailmalõpp koidab ja on kolm päästepaati, mille vahel teatritegijad ja -vaatajad jagunevad. Selleks et neid jaotada, palutakse lõpetada lause „Tšehhov on...“. Valikud on kas „igavikuline“, „igav“ või „hea,

kuid juba ülearu“. Viimase parve peal ohkasin, kui kuulsin Ekspeditsiooni uuest lavastusest. Siiski lootsin, et trupp toob lavale põneva ümberkirjutuse või vormimängu, mis õigustaks selle teksti järjekordset esitamist. Teatud määral sain Katariina Undi lavastusest mõlemat, kuid ma ei nimetaks seda mitte meeliülendavaks, vaid rusuvaks kogemuseks.

Näitlejate hüpnootiline kohalolu

Undi adaptatsioonis väljendub nõudlikkus ja halastamatus. Esiteks on Ekspeditsiooni versioon publiku suhtes nõudlik: proovile pannakse vaataja keskendumisvõime, vastupidavus ja eeldused. Kaks tundi järjest jälgib publik kolme näitlejat, kellest igaühel on lava piires väike poodium, millel töötada. See tähendab, et kordamööda saab jälgida kolme konkreetset fookuspunkti, mis kahe tunni jooksul ei muutu ega nihku. Ühest küljest võib see vaatajas tekitada igavust, väsimust või eemaldumist laval toimuvast. Teisalt on võimalus, et vaataja allub Ester Kuntu, Anumai Raska ja Maria Paiste hüpnootilisele kohalolule. Sel juhul on võimalik eemalduda välisest vahust, et suhestuda teatrikunsti algse elemendiga: inimesega. On hea, kui see juhtub, kui oled inimene, kes tuleb teatrisse teist inimest otsima. Need, keda köidab dünaamiline visuaal, koreograafia või intrigeeriv ruumikasutus, seda siit ei leia.

Näitlejate kanda jääb halastamatu töö: olla kaks tundi järjest laval, ilma et saaks pugeda millegi või kellegi taha peitu, kaotada hetkekski sisemist põlemist.

FOTO: HEKKO LABI

Raamistik oli õhukeseks viilitud, et näitleja võiks tõusta keskmesse, kuid sellest ei piisanud tugeva tervikmõju loomiseks.

Halastamatu on töö, mis jääb näitlejate kanda: olla kaks tundi järjest laval, ilma et saaks pugeda millegi või kellegi taha peitu, kaotada hetkekski sisemist põlemist. Pressiteates kasutati selle kirjeldamiseks sõna „maraton“, mis on tabav metafoor: vaatuste vahel võisid nad paariks minutiks peatuda, vett juua ja venitada, et siis uuesti rajale asuda. Esietenduse-eelses kajastuses rõhutas lavastaja näitlejatöö olulisust ja režii sekundaarsust. Siin lahkneb arusaam minu subjektiivsest vaatepunktist – kunstiline terviklikkus ei saa põhineda ainult kvaliteetsel näitlejatööl, mida Paiste, Raska ja Kuntu tõepoolest pakuvad. Raamistik on teadlikult õhukeseks viilitud, et näitleja võiks tõusta keskmesse, kuid minu jaoks ei piisanud kahjuks sellest tugeva tervikmõju loomiseks.

Liigutav ja autentne

Lavastuse tutvustuses ja ka esialgses vastukajas on peamine sõna „sõda“, mis iseenesest ei ole viimaste aastate Tšehhovi tõlgendustele võõras. Venemaa kui agressor on tunginud näitekirjaniku teoste retseptiooni, eriti Prozorovi õdede loo puhul, kelle siht on jõuda „Moskvasse“. Kuid minu mõtted etenduse ajal ei käinud niivõrd Moskva või sõja enda, kuivõrd selle sees oleva naise ümber. Unt on küll intervjuus öelnud, et „3ÕDE“ ei keskendu ilmtingimata naistele, kuid minu jaoks peitub lavastuse väärtus just selles pakutavas vaatenurgas. Naised, kes on maha jäänud, kes mängivad ka mehi, kes ikka veel kordavad Tšehhovi sõnu, tuletavad meelde, elavad läbi, igaüks omal moel. Nendes kolmes tegelases, kes on lootuse kaotanud, kellel on ainult mälestused, nostalgia, kuid siiski ka jõudu edasi elada, oli midagi liigutavat ja autentset.

Tegelased on naised, kes on maha jäänud, kes elavad läbi, igaüks omal moel. Fotol Ester Kuntu
FOTO: HEKKO LABI

**Lavastus „3ÕDE“ on väljakutse, mida iga vaataja ei suuda
või ei taha vastu võtta.**

Tõid pisara silma

Mõnda võib häirida retseptsioonis soolisele aspektile suunatud liigne tähelepanu, kui loomejõud on valdavalt naised. Ometi on see selle näidendi puhul, mille peaosas on kolm naist, haruldane: kui minu andmed on õiged, on see Eesti vabariigis esimene „Kolme õe“ lavastus, mille lavastaja on naine (välja arvatud Maria Petersoni VHK teatriklassi lavastus ja Marika Aidla ballett Vanemuises). Loomulikult võib esindatuse muret vaadelda ka naislavastajate põua probleemina laiemalt. Olgu see siis „naisesus“ või midagi muud, aga need kolm õde, kolm rolli tõid mulle pisara silma.

Kuigi lavastus on väljakutse, mida iga vaataja ei suuda või ei taha vastu võtta, pakub see vaieldamatult alternatiivi sama materjali tõlgendustele, aga ka üldiselt sõnateatri suundumustele, milles näitleja ei ole alati juhtiv looja. Katariina Unt on „3ÕES“ lavastajana taandunud ja jätnud kolmele näitlejale vastutuse terviku eest. Kuigi see jättis minu maitse jaoks lavastuse tervikuna õhukeseks, pakkus

Ekspeditsiooni uuslavastus jõulise näitlejatöö kaudu emotsionaalse laengu.

LAVASTUS

Kolmes tegelases (Ester Kuntu, Anumai Raska ja Maria Paiste), kes on lootuse kaotanud, kuid kellel on siiski ka jõudu edasi elada, oli midagi liigutavat ja autentset.

FOTO: HEKKO LABI

„3ÕDE“

Idee ja lavastus Katariina Unt

Kunstnik Kristel Maamägi, valguskujundaja Siim Reisspass, helikujundaja Ekke Västriik, tekstilooma Katariina Unt, Ester Kuntu, Maria Paiste, Anumai Raska, dramaturgiline tugi Laura Kalle

Laval Ester Kuntu, Maria Paiste, Anumai Raska

Ekspeditsiooni esietendus 21. novembril Kumu auditooriumis.